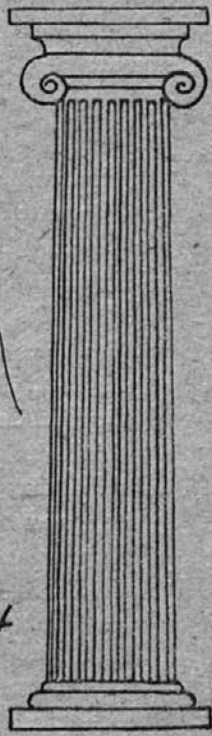
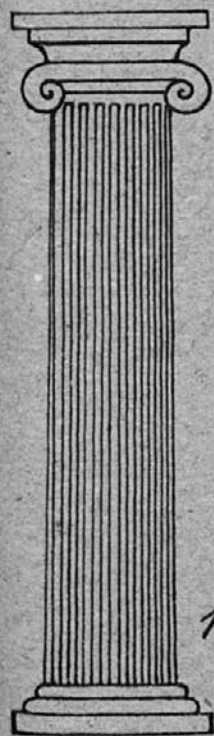

GLEDALIŠKI LIST

Opera

1943

1944

---

2 • J. MASSENET: MANON

J. MASSENET:

Manon

Opera v štirih dejanjih (šestih slikah) napisala H. Meilhac
in F. Gille, *prevedel N. Šritof

Dirigent: Dr. D. ŠVARA

Režiser: C. DEBEVEC

Osebe:

Manon Lescaut	K. Vičalijeva
Poussette	E. Barbičeva
Javotte	J. Baukartova
Rosette	A. Jančarjeva
Chevalier des Grieux	J. Lipušček
Grof des Grieux	F. Lupša
Lescaut, Garde du Corps, bratranec Manone	V. Janko
Guillot de Morfontaine	M. Sancin
Bretigny	M. Dolničar
I. gardist	F. Langus
II. gardist	I. Mencin
Sergeant	A. Perko

Meščani, meščanke, potniki, nosači, postiljoni in vojaki.

I. slika se godi na dvorišču gostilne v Amiensu; II. v stanovanju des Grieuxa v Parizu; III. Cours la Reine; IV. v seminaru St. Sulpice; V. v hotelu Transylvanija; VI. na cesti v Havre.

Scenograf: Ing. E. Franz

Vodja zbora: S. Hubad

Načrti kostumov: D. Kačerjeva

Cena »Gledališkega lista« Lir 3.—

GLEDALIŠKI LIST

DRŽAVNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1944/45

OPERA

ŠTEV. 2

J. MASSENET:

MANON

Massenet v odsevu svoje glasbe

Takale glasba, kot jo je napisal Massenet v svoji »Manon«, seže na prav poseben način v človekovo dušo. Odmev, ki ga v njej zbudi, ima neko posebno doživljajsko barvo, ki je zelo nasičena in skoro nekoliko vsiljiva, ki pa človeku — če je sam sebi odkritosrčen — vendarle dobro stori.

Pa se vprašaš, v čem je prav za prav tista posebna značilnost te glasbe, o kateri se govori, da je sentimentalna, sladka, čutno povdarjena in še kaj. Kakšen je ta njen svojstven učinek in kako preide v poslušalca in še — zakaj se ji prav tako odzove človeška notranjost, in ne drugače?

Človeška duševnost je strašno pisana. Na tisoče različnih doživljanj je v njej in nič koliko raznovrstnih odtenkov. A vse to je v današnjem človeku tako zelo pogreznjeno v podzavest. Saj smo v vsem svojem življenju vedno usmerjeni predvsem v zunanji svet in njegove vtise — in zato ni nič čudno, če nam je lastno duševno življenje kot v neko meglo zavito, tako, da opazimo v njem komaj najbolj grobe obrise posameznih doživetij in jih dvigamo v zavest.

Zato nam je pa tudi glasbena učinkovitost vsa tako neznaná. Zato se povprečno človek lahko ob glasbenem dojmu komaj toliko presodi, da ugotovi, če mu ta dojem prija, ali ne prija. O čem

podrobnejšem si pa vsaj redno malokdaj more ustvariti določnejšo podobo. Prav vsled teh nejasnih sodb je pa tudi umetniško vrednotenje tako negotovo, lahko marsikdaj krivo in vezano z reko nevarnostjo za duševni svet.

Mislím, da danes ni več vprašanje, kje je v človeku središče vsega glasbenega doživljanja. Če se uberemo in prav prisluhnemo vase, se moramo zatrdno prepričati, da sedi vse, kar imenujemo glasbeni doživljanje, v človekovem čustvu. Da je tam začetek in konec tega posebnega sveta, v katerega je človek tako močno zajet. Kar poglej v svojo dušo, kadar si ves predan glasbenemu vživanju! Ali se ti ne zdi, kot da si se s svojo zavestjo nekam pogreznil — kot da si za čas ukiniš svojo jasno misel, ali jo vsaj zastrl, in si utonil v morje čustvenih valov, na katerih se pozibavaš, se vzpenjaš in padaš in se ves zapredaš v tkanino teh svojih najbolj pisanih čustvenih barv? Če si glasbenemu užitku pristno predan, je tako! In ni dvoma, da si v tistem hipu ves osredotočen v svojem čustvenem svetu.

Teda čustva so silno mnogovrstna! Kakor jih prožijo vsa najbolj pisana, vsakovrstna človekova doživetja, tako so mnogovrstne čustvene barve. Če si lačen, čustvuješ. Če te muči strast, čustvuješ. Če gledaš lepoto jesenske pokrajine, čustvuješ, kot čustvuješ tudi, če se boriš za pravico, če pomiluješ, če moliš, če ljubiš ali sovražiš. Tudi kadar si ves razpet v jasnine mišljenja, te spremljajo v najvišje polete tvoja čustva in ti ogrevajo misli.

In kakor je pisana lestvica čustvenih barv — od tistih, ki jih dramijo najbolj neposredni prirodni nagoni do onih, ki jih vzbuja živa, kristalno čista misel, tako morejo biti pisani tudi glasbeni vtisi — vse po svojem prvotnem značaju, kot jim ga je vdahnil tisti, ki jih je ustvaril. Vsaka glasbena podoba ima svojo določeno vsebino — prav takšno, kot jo v svojo obliko lahko zajame — in nič drugačno. Zato pa se tudi določena vsebina more odeti samo v neko določeno glasbeno podobo, — v prav takšno, kot se lahko vanjo odene.

In tako smo pri sklepu, da sta si vsebina skladateljevega doživetja in pa oblika njegove glasbene podobe v nekem nujnem odnosu — v neki nujni odvisnosti. Da je tedaj določena glasbena

podoba kot pečatni odtis prav tako določenega skladateljevega duševnega doživetja; da je tedaj v glasbi odtisnjen značaj in podoba skladateljeve notranjosti, ki se v tonih razodeva in prehaja od človeka do človeka. Kakršen značaj skladatelj, kakršen njegov duševni svet in kakršna usmerjenost, taka je tudi njegova glasba. Če je skladatelj v času ustvarjanja zagledan v prirodne užitke, če ga prevzema strast, če hrepeni, ljubi ali sovraži, se razodeva prav to iz njegove glasbe in vzbuja v poslušalcu prav tako barvana čustva; če je zagledan v svet idej, če potuje po duhovnem svetu in se brati z resnico, če je zajet v prautrip božjega bistva in se vtaplja v neskončno harmonijo, hodi po njegovih stopinjah tudi njegova glasba ter drami v poslušalcu v primernih čustvenih barvah prav ista nagnenja.

Ne da bi trdil, da ni — in celo mnogo — visoko v idejni svet dvignjenih značilnosti v Massenetovi glasbeni umetnosti, moram vendarle dejati, da počiva v tej glasbi v dobršni meri tudi nekaj, kar bi imenovali zagledanost v čutno ugodje, nekaj, kar je zamaknjeno v slast in sladkost prirodnega življenja. Oba svetova sta tukaj združena — toda na nek poseben način, v neki posebni medsebojni odvisnosti in povezanosti, v nekem svojstvenem poudarku in v značilni meri, iz česar dobiva tudi celotna glasbena podoba svoj poseben vsebinski značaj.

Iz tega značaja pa nas — če znamo prav prisluhniti — pozdravi skladatelj sam s svojo dano duševno podobo; iz te glasbe je mogoče po že opisani nujni odvisnosti razbrati vsaj bistvene poteze njegove osebnosti. In tako se nam izza zvenceče glasbene tančice nasmehne vljuden in eleganten Francoz; nasmehne se nam tako prikupno, da nam kar takoj vzbudi simpatijo. Še celo, ker je ta njegova prikupnost mešana iz vseh različnih duševnih sokov. V njej je dobrosrčnost čiste duše, v njej odsev stremljenja po spoznanju onstranske skrivnosti, do katere pa si ne utira toliko poti razum in žareča misel, temveč bolj že dana slutnja, ki se brati s tihim, vnetim hrepenenjem. Toda v njej je tudi veliko, veliko ljubezni. Toda ljubezni, ki je prav tako spoj obeh svetov, ki pozna dobroto, odpoved in žrtev, ki se pa obenem še bolj in še raje pomudi tudi ob prirodni slasti, vezani v največji meri na znano romantično hrepe-

nenje, ki je kar gosto v svoji polnosti, a tudi na bujen erotičen mik. In tako je v tem skladateljevem nasmehu tista znana poteza, ki pripoveduje o velikem čustvu, o velikem hrepenenju, o veliki dobroti, a močno tudi o nekem koketnem vabljenju v objem in v slast užitka, vezanega bolj na neko mehkožno razneženost, kot na prvinsko silo. Prav ta slednja primes, ki je zelo močna in ki se po določeni glasbeni obliki prikrade v poslušalčevo srce ter nehote vzbudi v njem sicer skrivnostno zastrto, vendar določeno sladkost hrepenenja po razkošju slasti — prav ta primes pa daje tej glasbi ono značilno potezo, o kateri pravimo da je čutna na poseben, sladkoben način. Ta primes, ki se javlja v prav posebno usločenih melodijah v značilno razpredenih harmonijah in ritmih, je značilna sestavina te glasbe, ki je pristna in lepa, a posebno barvana s čustvi, ki vabijo v neko prijetno zasanjanost.

Iz razprav o gledališču

Iz eseja: Jaques Copeau (Paris):

Gledališče v moralčnem življenju narodov

... Če se skladje, ki sem ga tu v grobem nakazal, poruši z negativno filozofijo, če začno človeški nagoni triumfirati nad sleherni notranjo vzgojo, če se vezi zakona in očetovske moči tako razrahljajo, da se družina razkroji, če se ljubezen poniža do čutnih strasti in je čast predana zasmehovanju, če je socialni red izbrisan in vera prezirana, če osebnost sama brede po dvomih, dokler ne postane sveženj zmedenih nagonov, če vidi človek samo še v tem svojem poslanstvu, da spoznava sebe ali bolje išče sebe in s svojo inteligenco samo še doprinaša h kaosu narave, namesto da bi delal za svoj razvoj in svojo izpopolnitev in če končno niti v sebi niti okrog sebe ne najde več nikakih zaprek in postavi za svoje geslo »vse je dovoljeno« — potem ni več komedije in ni več tragedije.

Potem so samo še izbruhi brez smotra, razkrivanja brez zmisla, analize, opisovanja, vtisi in podobe.

Tragedija se razkroji, predno si je našla obliko. Komedija razpade v razčlenjevanje, v podobe in pogovore. Drama je samo še odtok, oseka brez plime, izmenjavanja besedi brez zaključkov in posledic — pod pretvezo, da življenje ne sklepa nikakih zaključkov. Gledališče postane brezoblično, preplavljeno z metodami romana. Oder postane enak filmskemu platnu, preko katerega naglo beže podobe in priklepajo gledalca s tem, da so vedno nove, vedno nenavadne in postrežne, da vsebujejo razburljive občutke in da potekajo v živi vrsti in ritmu. Pri tem nam gre le za glasbo, ki nas razveseljuje in raztresa, ki nas uspava in nas draži ne da bi nam kalila mir in ne da bi stavila kake večje zahteve naši inteligenci, naši razsodbi in našemu razmišljanju in predvsem ne da bi vzbujala oni odmev naše duše, po katerem se gledalec dvigne nad igro, po katerem se človek z vsako uro bolj bliža svoji človeški popolnosti in se kot stvar udeležuje stvarnikovega dela.

* * *

Vsak narod, ki hoče lastno veličino, mora častiti svoje gledališče.

Gledališča so se v zadnjem času izredno razmnožila. Nikdar ni bilo tako resno vprašanje o njihovi notranji vrednosti. Kajti bolj kot nekoč so danes dnevna hrana za dušo, ali če pridemo do tja, dnevni strup za dušo. Nikar ne pozabimo, da sta se stari Rim in Bizanc onečastila s svojimi gledališči in da so se s propadom rimske države porušile visoke oblike dramatične umetnosti.

Pa tudi tega ne smemo pozabiti, da je nova dramatična umetnost, ki jo je na novo postavilo duhovništvo, zrasla iz novega sveta po vzorcu in zapovedi najbolj vzvišenega misterija, — mašne daritve.

Saj je obče znano — in pri vsem tem večno resnično — da nobena umetnost ni tako odvisna od socialnih razmer in od mistike svojega časa, kot gledališče, ki je v svojem golem obstoju odvisno od obsežne javnosti.

Povsod, kjer se uveljavlja moralčna ali politična volja, se vedno skrbno opreda ob gledališkem problemu, prav tako in še bolj,

kot ob vsem ostalem. Iz gledališča hoče napraviti vejo javne vzgoje, orodje nacionalne misli ali stranke.

Že več desetletij se po vsem svetu trudijo umetniki na moč, da bi preprečili propad gledališča in mu odprli nove možnosti. A skoro vedno so prišli do mrtve točke. Kaže, da more njihov genij samo tam dihati, živeti in uspevati, kjer obstoja splošen vzgon, kjer vlada nov duh, kjer se dviga pomlajeno ljudstvo in izraža svoje zahteve, izraža svoje potrebe, se odziva na klic in tako znova daje gledališču njegovo upravičenost do obstoja, njegov pomen in smoter.

Ni važno, če bo dobilo današnje gledališče svojo privlačno moč od takega ali drugečnega eksperimenta, če mu bo dal moč nov primer tega ali onega mojstra odrske umetnosti. Jaz namreč verujem, da bo edino vprašanje: ali bo gledališče brezbožno, ali bo krščansko? Kajti biti mora živo, to se pravi ljudsko. Da pa bo živo, mora dati človeku povod za vero, za upanje in za čustvanje. In jaz verujem in si drznem tudi izgovoriti, da bomo tako novo, gorko ognjišče našli samo v veri, ki sloni na ljubezni.

Vsebina „Manon“

Dejanje, ki je zgoščeno ob Parizu, zajema usodo mladega dekleta, ki jo je hrepenenje gnalo v sredino življenja in jo pustilo v njem propasti. V dejanjih nastopajo:

Manon Lescaut in njen bratranec, gardni oficir Lescaut.

Chevalier des Grieux in njegov oče grof des Grieux.

Dame Poussette, Javotte in Rosette.

Kavalirja Guillot de Morfontaine in Brétigny, dva gardista in sergant.

Zbor, v različnih vlogah galantnih dam in gospodov, sprehalcev, prodajalcev itd.

Prvo dejanje. Prva slika. Poštni voz se ustavi ob neki gostilni v Amiensu. Potniki izstopajo, da se okrepcajo in med njimi izstopi tudi mlado dekle, vse neokretno in življenja nevajeno. Mlada Manon je, ki so jo pošiljali v samostan. Pred gostilno naleti na

svojega bratranca, ki jo radostno pozdravi in hiti, da uredi njeno prtljago. Med tem se ji približa postarni Guillot, ki ga je mikala lepota mladega dekleta ter jo skuša nerodno in zaman pridobiti. Toda družba, ki jo Manon na daleč opazuje, ji s svojo eleganco in veselostjo vendar vzbudi tiha hrepenenja in izpodmika njeno samostansko razpoloženje. Tedaj se ustavi pred gostilno Chevalier des Grieux, ki je zamudil brzi poštni voz in slabe volje razmišlja, kaj bi. Ko pa zagleda samotno dekle na klopi in se ujame v njene globoke oči, ga v hipu prevzame gorko čustvo, da se ji približa. A tudi Manon je lepota neznanega mladca prevzela in tako je zažarela in vzkipela mlada ljubezen. Z obeti blestečega in srečnega življenja je des Grieux omamil neizkušeno mladost, dekle se mu je predalo v objem in mu slepo sledilo v Paris.

Drugo dejanje. Druga slika. Udoben dom Chevaliera des Grieuxa in v njem razkošje mlade sreče dveh ljubečih src. Manon je srečna ob ljubezni svojega dragega, čeprav jo vedno znova potihem vabi prekest širokega velikomestnega življenja. Tudi des Grieux je radosten ob svoji ljubici, moti ga edinole zavest, da ves ta ljubavni opoj tihega življenja ne bo mogel biti trajen. In ta nemir je bil kot nezavestna slutnja. Oče grof des Grieux je izvedel za nečastno življenje svojega sina in po njegovem naročilu sta ga izvabila ter odpeljala nasilno iz toplega gnezda Guillot in Bretigny.

Tretje dejanje. Tretja slika. Velika ljudska slavnost. Pripredil jo je Guillot na čast češčeni in oboževani pariški krasotici — Manon. Manon prihaja vsa omamljena in zapeljiva v spremstvu svojega novega ljubimca Bretignyja. Vsa je ognjena in prešerna v svoji kipeči mladosti in sama nazdravlja užitkom mladih let. Toda kljub polni kupi življenja spi prva ljubezen še vedno v njenem srcu. In ko izve posredno od starega grofa des Grieuxa, da je njegov sin v zdvojenosti nad življenjsko srečo stopil v svečeniški poklic, jo prejšnja ljubezen v srcu tako zaboli, da zbeži od slavlja poiskat svojo prvo ljubezen.

Četrta slika. Preddvor cerkve v St. Sulpice, kjer opravlja svečeniško službo bivši Chevalier des Grieux. Občinstvo odhaja iz cerkve in zlasti dame so vse zamaknjene v čudovit govorniški dar

mladega svečenika. Manon prispe in poprosi cerkovnika, da pokliče svečenika des Grieuxa. Slednji prihaja; a ko zagleda svojo nekdanjo ljubico, se ji odločno upre. Toda Manon je zastavila vse svoje mlade čare in z opredajočo zapeljivostjo omami des Grieuxa, da se znova preda svoji nekdanji ljubezni.

Četrto dejanje. Peta slika. Hotel v Transsylvaniji. V dvorani je zbrana družba in se mami z različno zabavo, ponajveč s hazardiranjem. Med to družbo se pojavita tudi Chevalier des Grieux in lepa Manon, ki ju je združila zopet oživiljena ljubezen; vendar prilike niso več nekdanje. Grof des Grieux je sinu vsled nečastnega početja odmaknil roko in tako je legla stiska in pomanjkanje nanj in na njegovo ljubico. V dvorani je tudi gardist Lescaut, ki podpihuje mladega des Grieuxa, naj poskusi priti z igro do gmotnih sredstev; des Grieux se vda in igra z Guillotom. Sreča je na njegovi strani. Guillot izgublja in končno razdivjan obdolži Chevaliera sleparije. Vname se prepir. Skrivaj dá Guillot iz maščevalnosti poklicati policijo, ki vdre v prostore. Z njo pa je prišel tudi oče des Grieux, ki da odpeljati sina in Manon. Toda vso težo greha in zablode mora prevzeti nase mlada Manon, ki jo kot izgubljenko obsodijo v pregnanstvo.

Šesta slika. Cesta proti Le Havru. Med drugimi izgnanci vodi po njej straža tudi mlado Manon. Toda des Grieux svoje drage ni zapustil. Ob cesti čaka nanjo, da bi pobegnil z njo iz teh bridkih težav v boljše življenje. Bratranec Lescaut je podkupil stražo in kmalu se pojavi bedna Manon in pade svojemu dragemu v naročje. Dvoje src se je zopet združilo in hoče stran, gnano še vedno od mladega hrepenenja v boljši svet. Toda življenje je v svojih skrajncstih izpodjedalo mladi Manon življenjsko silo in namesto z dragim v novo, lepšo ljubezen, povede smrt izmučeno Manon iz naročja dragega v mir večnega domovanja.

Herausgeber: Die Intendanz des Staats-theaters in Laibach. Vorsteher: Oton Zupančič. Schriftleiter: Vilko Ukmar. Druck: Maks Hrovatin. — Alle in Laibach.
Izdajatelj: Uprava Drž. gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Zupančič.
Urednik: Vilko Ukmar. Tiskarna Maks Hrovatin. — Vsi v Ljubljani.